

Sygn. akt III C 891/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lutego 2017 roku

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, Wydział III Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Dietkow

Protokolant: Małgorzata Borucka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 stycznia 2017 roku w Warszawie

sprawy z powództwa A. B. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe Nadleśnictwo C.

o zapłatę

1. powództwo oddała;
2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 3.600,00 PLN (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

III C 891/15

UZASADNIENIE

Powód A. B. (1) w pozwie złożonym 23 września 2013 roku w elektronicznym postępowaniu upominawczym wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – Nadleśnictwo C. kwoty 75.394,00 PLN z ustawowymi odsetkami od 8 lutego 2013 roku do dnia zapłaty i kosztów procesu.

31 października 2013 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym zgodnie z żądaniem powoda – nakaz k. 5. Pozwany reprezentowany przez Nadleśniczego Nadleśnictwa C. złożył w terminie sprzeciw i postanowieniem z 9 stycznia 2014 roku sąd stwierdził skuteczne wniesienie sprzeciwu i utratę mocy nakazu zapłaty w całości oraz przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Otwocku – postanowienie k. 12.

Przed Sądem Rejonowym w Otwocku powód cofnął częściowo pozew – w zakresie kwoty 394,00 PLN – pismo k. 36. Postanowieniem z 7 listopada 2014 roku Sąd Rejonowy w Otwocku umorzył postępowanie w części tj. co do żądania zapłaty 394 zł. – postanowienie k. 40. W piśmie z 24 marca 2015 roku powód rozszerzył powództwo o kwotę 394 zł i wnosił o przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi okręgowemu – pismo k. 205. Postanowieniem z 11 maja 2015 roku Sąd Rejonowy w Otwocku przekazał sprawę tutaj. Sądowi do rozpoznania – postanowienie k. 217.

Pozwany Skarb Państwa wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód prowadził działalność gospodarczą pod nazwą A. B. (1) – Przedsiębiorstwo Budowlane (...) – bezsporne. Powód zawarł z pozwanym 28 listopada 2011 roku umowę o roboty budowlane, której przedmiotem było wybudowanie przez powoda budynku mieszkalnego dwurodzinnego dla potrzeb gospodarki leśnej wraz z pomieszczeniami administracyjnymi, położonym przy ul. (...) w O. – dowód – umowa k. 22-28. Za wykonanie robót objętych umową strony ustaliły w § 4 wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie łącznej brutto 682.257,19 PLN – dowód – umowa k. 23. Termin zakończenia robót wykończeniowych przez powoda strony ustaliły na 30 listopada 2012 roku – dowód - § 3 umowy k. 23. W § 10 umowy strony ustaliły, że powód wykona i utrzyma na swój koszt oznakowanie terenu robót i zaplecze na czas trwania budowy wraz z dostawą mediów – dowód – umowa k. 25. Powód zobowiązał się zapłacić pozwanemu kary umowne za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy w wysokości 0,5% wynagrodzenia brutto, które strony ustaliły w § 4 umowy, za każdy dzień zwłoki – dowód - § 11 umowy k. 25. Strony zawarły 30 czerwca 2012 roku umowy: nr (...) na wykonanie przez powoda robót budowlanych instalacji elektrycznej, nie ujętych w dokumentacji projektowo-kosztorysowej budynku, nr (...) na wykonanie robót ogólnobudowlanych nie ujętych w dokumentacji projektowo-kosztorysowej budynku – dowód – umowy k. 249-254, 256-258verte. Powód uzyskał i utrzymywał przez czas trwania budowy tymczasowe przyłącze energii elektrycznej – okoliczność bezsporna. Inspektor nadzoru w procesie budowy M. F. 17 października 2012 roku wpisał do Dziennika Budowy prośbę o zwiększenie tempa wykonywanych prac w związku z koniecznością wyrównania terenu i przywozu ziemi, zauważył, że w ciągu ostatnich dwóch tygodni na budowie pracowało 2 pracowników – dowód – wpis do Dziennika Budowy k. 132. W odpowiedzi na ten wpis kierownik robót A. B. (2) 18 października 2012 roku wpisał, że do dnia wpisu inwestor nie załatwił formalności związanych z dostarczeniem docelowego przyłącza energetycznego, co jest niezbędne do uruchomienia kotłowni celem zapewnienia ogrzania budynku i zwiększenia tempa robót wykończeniowych – dowód – wpis k. 133. Powód informował pozwanego 12 listopada 2012 roku, że 30 października 2012 roku otrzymał nowy rysunek uzupełniający dotyczący instalacji C.O., z tym związane jest wydłużenie czasu wykonania instalacji C.O. i uruchomienia dwóch kotłowni oraz dodatkowe koszty, wobec tego zwrócił się z wnioskiem o przedłużenie terminu zakończenia całości inwestycji na dzień 31 grudnia 2012 roku – dowód – pismo k. 162. Powód w tym piśmie zawiadomił, że brak przyłącza energetycznego uniemożliwia wykonanie dalszych prac elektrycznych, wykonanie prób i pomiarów instalacji wentylacji mechanicznej, ponadto drugi etap wykonania przyłączy wody i kanalizacji jest nie zrealizowany, co uniemożliwia wykonanie robót zewnętrznych, a to będzie możliwe dopiero po zrealizowaniu prac związanych z kanalizacją zewnętrzną i przyłącza wodociągowego – dowód – pismo k. 162. Strony zawarły 12 listopada 2012 roku umowę nr (...), w której powód zobowiązał się do wykonania robót budowlanych instalacyjno sanitarnych, nie ujętych w dokumentacji projektowo-kosztorysowej budynku – dowód – umowa k. 260-262verte. Pozwany zawiadomił powoda 22 listopada 2012 roku, że akceptuje podniesione przez powoda w piśmie z 12 listopada 2012 roku argumenty, a także ewentualne opóźnienie w wykonaniu całości zadania ma być nie dłuższe niż do dnia 31 grudnia 2012 roku, będzie uznane za niezawinione i w związku z tym nie spowoduje naliczenia powodowi kar umownych – dowód – pismo k. 161. W czasie negocjacji powód podnosił, że jest w stanie wykonać wszystkie prace objęte zawartymi umowami do odbioru końcowego na 22 grudnia 2012 roku, ostatecznie strony ustaliły, że 31 grudnia 2012 roku będzie terminem odbioru całości robót – okoliczność bezsporna. Powód zgłosił roboty do odbioru końcowego 31 grudnia 2012 roku – bezsporne, zgłoszenie k. 60. Komisja powołana do odbioru przez pozwanego z udziałem powoda ustaliła 10 stycznia 2013 roku, że nie zostały wykonane następujące roboty wewnętrzne i zewnętrzne: posadzkarskie, okładziny schodów i balustrad, ostateczne malowanie, montaż osprzętu sanitarnego, montaż balustrad przy portfenetrach, ogrodzenie – montaż sztachet, uporządkowanie terenu budowy – dowód – protokół k. 160. W obecności Komisji powód i pozwany ustalili, że wobec wcześniejszych ustaleń z 18 grudnia 2012 roku wyłączyły z odbioru roboty związane z zagospodarowaniem terenu tj. układanie nawierzchni z kostki brukowej i badanie i sprawdzenie instalacji elektrycznej ze względu na brak przyłącza energetycznego, które to roboty zostaną wykonane w terminie późniejszym, nie później niż w terminie 7 dni od daty przyłącza lub do 30 kwietnia 2013 roku – dowód – protokół k. 160. Powód zadeklarował zakończenie robót do dnia 25 stycznia 2013 roku – dowód – protokół k. 160verte. Gotowość do odbioru końcowego robót powód zgłosił 23 stycznia 2013 roku – bezsporne, pismo k. 186. Komisja z udziałem powoda 30 stycznia 2013 roku dokonała końcowego odbioru robót wykonanych przez powoda przy budowie budynku mieszkalnego dwurodzinnego dla potrzeb gospodarki leśnej wraz z pomieszczeniami administracyjnymi, położonego przy ul. (...) w O. – dowód – protokoły k. 171-185. W protokole odbioru robót strony wskazały wartość robót budowlanych

wykonanych do dnia 30 stycznia 2013 roku (ujętych jako nie wykonanych w protokole z 10 stycznia 2013 roku) w zakresie stolarki budowlanej na kwotę 45.788,26 PLN, wartość pokrycia podłóg i ścian na kwotę 81.248,67 PLN, wartość robót w zakresie zagospodarowania terenu na kwotę 22.898,91 PLN, łącznie 149.935,84 PLN – dowód – protokół k. 171. Stałe przyłącze energetyczne do budynku pozwany uzyskał w końcu lutego 2013 roku – bezsporne. Pozwany zapłacił należności zgodnie z wystawionymi przez powoda fakturami za wyjątkiem należności objętej fakturą VAT (...) z 31 stycznia 2013 roku, z której pozwany dokonał potrącenia kwoty 75.394,00 PLN tytułem kary umownej za nieterminową realizację umowy z 28 listopada 2011 roku - § 11 pkt 1a – za okres od 1 stycznia 2013 roku do 23 stycznia 2013 roku – dowód – nota księgowa nr (...) k. 165, oświadczenie pozwanego k. 166, obliczenie kary umownej k. 173-173verte, potwierdzenie odbioru przez powoda noty nadanej 15 lutego 2013 roku k. 172verte.

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny materiału dowodowego:

Istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności sprawy nie były pomiędzy stronami sporne. Bez znaczenia okazały się przyczyny opóźnienia wejścia przez powoda na budowę, skoro sam powód przyznał, że na przyczyny opóźnienia w wykonywaniu robót wskazał w piśmie z 12 listopada 2012 roku. Pozwany wyraził zgodę na zmianę terminu końcowego odbioru robót nie tylko do 22 grudnia 2012 roku, ale do 31 grudnia 2012 roku. Istotne dla rozstrzygnięcia sprawy były dokumenty prywatne stron, których treści strony nie kwestionowały, a także zeznania stron. Zeznania świadków: M. F., A. B. (2), M. O., A. A. i J. T. niewiele wniosły do sprawy, gdyż świadkowie nie pamiętali robót wykonanych oraz nie wykonanych przez powoda po 31 grudnia 2012 roku i przyczyn niewykonania. Powód przyznał, że po zgłoszeniu robót do odbioru 10 stycznia 2013 roku nie wykonane pozostały posadzki, okładziny schodów i balustrad, ostateczne malowanie, montaż osprzętu sanitarnego i montaż balustrad przy portfenetrach. Powód podkreślał, że nie było jego winy w niewykonaniu robót, gdyż brak było stałego przyłącza energetycznego. Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda, gdyż od 10 stycznia 2013 roku do 23 stycznia 2013 roku powód wykonał wszystkie brakujące roboty bez stałego przyłącza energetycznego, korzystając z posiadanego od początku budowy przyłącza tymczasowego. Gdyby przyczyną zwłoki w wykonaniu wszystkich robót był brak stałego przyłącza energetycznego, to przez 13 dni powód nie wykonałby posadzek, malowania ścian i nie wykonałby stolarki budowlanej oraz prac porządkowych. Ponadto argument powoda, że 10 stycznia 2013 roku pozostały do wykonania drobne roboty, nie mające wpływu na odbiór końcowy nie znajduje potwierdzenia w faktach. Wartość tylko niewykonanych robót bowiem wyniosła 149.935,84 PLN, co w przeliczeniu na wartość całości robót stanowiło ok. 1/4 wartości całości. Mylił się powód także co do tego, że pozwany nie odebrał 10 stycznia 2013 roku robót zgłoszonych do odbioru 31 grudnia 2012 roku powołując się na drobne usterki. Pozwany odebrał 30 stycznia 2013 roku roboty zgłoszone do odbioru 23 stycznia 2013 roku mimo, że niemal następnego dnia zgłosił usterki w robotach, szczególnie w instalacji kominowej. Powód usprawiedliwiając zwłokę w oddaniu robót brakiem stałego przyłącza energetycznego nie zwrócił uwagi na okoliczność zmiany przez strony terminu oddania robót związanych z instalacją tego stałego przyłącza, które to roboty nie miały żadnego wpływu na odmowę odbioru przez pozwanego 10 stycznia 2013 roku. Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa, który na podstawie przeprowadzonych dowodów z zeznań świadków, dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz oględzin nieruchomości wypowie się na okoliczność nienależytego wykonania umowy przez powoda, w tym przyczyn zwłoki w terminowym zakończeniu umowy. Wniosek nie mógł być uwzględniony, gdyż z tezy dowodowej nie wynikało, aby chodziło o wypadki wymagające wiadomości specjalnych. Z wniosku wynikało, że biegły miał dokonać analizy zeznań świadków i dokumentów, a do takich czynności nie są potrzebne wiadomości specjalne biegłego. To Sąd na podstawie art. 233 § 1 k.p.c. dokonuje oceny wiarygodności i mocy dowodów, a nie biegły. Powód powoływał się na nie pozostawianie w zwłoce w wykonaniu przedmiotu umowy, opóźnienie w realizacji umowy wynikało, zdaniem powoda, z przyczyn od powoda niezależnych. Powód jednocześnie przyznał zeznając w charakterze strony, że na skutek zmian dokumentacji projektowej przez pozwanego i koncepcji wykonania instalacji grzewczej doszło na wniosek powoda do przedłużenia oddania robót do 31 grudnia 2012 roku. Skoro tak to wszystkie okoliczności, jakie powód podnosił, a wskazujące na odpowiedzialność pozwanego za zwłokę w oddaniu robót budowlanych mogły dotyczyć terminu 30 listopada 2012 roku. Pozwany przyjął, że istotnie doszło do zmian, za które ponosi odpowiedzialność i dlatego na wniosek powoda wyraził zgodę na oddanie robót 31 grudnia 2012 roku. Powód nawet proponował wcześniejszy termin

22 grudnia 2012 roku, ale ostatecznie to pozwany przekonał powoda o korzystniejszym terminie 31 grudnia 2012 roku. Chodziło bowiem pozwanemu o rzeczywiste zakończenie robót przez powoda.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Umowa zawarta przez strony 28 listopada 2011 roku oraz umowy dodatkowe zawarte 30 czerwca 2012 roku i 12 listopada 2012 roku to bezspornie umowy o roboty budowlane, w których strony określiły wszystkie istotne warunki, stosownie do treści art. 647 k.c..

Omawiając umowę z 28 listopada 2011 roku należy podkreślić, że umowa ta w myśl art. 648 § 1 k.c. została zawarta na piśmie, przy czym pisemna forma została zastrzeżona tylko dla celów dowodowych (ad probationem). Treść umowy nie była przedmiotem sporu w sprawie.

Sposób wykonywania umowy przez wykonawcę ma znaczenie dla powstania roszczenia zamawiającego wynikających jak w niniejszej sprawie z § 11 pkt 1a umowy.

Odpowiedzialność dłużnika z tytułu kary umownej za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania nie jest uwarunkowana poniesieniem przez wierzyciela szkody, jest uwarunkowana pozostałymi przesłankami odpowiedzialności kontraktowej przewidzianej w art. 471 k.c. Kara umowna stanowi odszkodowanie umowne i przysługuje wierzycielowi jedynie wtedy, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy jest następstwem okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność. Innymi słowy zakres odpowiedzialności z tytułu kary umownej pokrywa się z zakresem ogólnej odpowiedzialności kontraktowej dłużnika, który zwolniony jest od obowiązku zapłaty kary, gdy wykaże, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania było następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Oznacza to, że przesłanką dochodzenia zapłaty kary umownej jest wina dłużnika w postaci co najmniej niedbalstwa. Pogląd ten jest już utrwalony w orzecznictwie za sprawą wyroku Sądu Najwyższego z 20 marca 1967 roku w sprawie II CR 419/67 publ. Legalis nr 12999. Do takiego umownego zastrzeżenia mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego, który wyraźnie odróżnia zwłokę od zwykłego opóźnienia. Kara umowna może być zastrzeżona w kontrakcie zarówno za zwłokę (kwalifikowane opóźnienie zawinione bezpośrednio przez dłużnika, bądź osoby którymi posługiwał się przy wykonaniu zobowiązania, powstałe z innych przyczyn za które ponosi odpowiedzialność) jak i tzw. opóźnienie proste, polegające na niespełnieniu świadczenia w oznaczonym terminie, a w wypadku nie oznaczenia - po wezwaniu dłużnika przez wierzyciela do wykonania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1980 roku, II CR 47/97, z dnia 8 lutego 2013 roku, IV CSK 299/12). W wypadku kary umownej w obu tych wypadkach chroniony jest szczególnie interes wierzyciela polegający na terminowym wykonaniu zobowiązania. Przyjęto, że dopiero element obiektywnej bezprawności zachowania dłużnika umożliwia postawienie mu zarzutu subiektywnie wadliwego postępowania. Dłużnik więc może się zwolnić od obowiązku zapłaty kary umownej wykazując, że niewykonanie zobowiązania było następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Powoda obciążał ciężar dowodu powyższej okoliczności.

Roboty za wyjątkiem ułożenia kostki i sprawdzenia instalacji elektrycznej powinny być wykonane do 31 grudnia 2012 roku. Powód uznał ten termin za możliwy do dotrzymania. Zwłoka w wykonaniu robót o 23 dni – od 1 stycznia 2013 roku do 23 stycznia 2013 roku jest skutkiem niedbalstwa powoda, który uznał, że możliwe jest dłuższe wykonywanie robót, gdyż pozwany nie obciążył go karą umowną. To przekonanie nie znalazło potwierdzenia w umowach stron, ani w ustaleniach stron leżących u podstaw zgody pozwanego na wykonanie robót do 31 grudnia 2012 roku. Powód miał obiektywną możliwość wykonania robót w terminie, który sam wyznaczył. Brak stałego przyłącza energetycznego nie stanowił obiektywnej przyczyny zwłoki powoda. Z tej przyczyny Sąd uznał, że oświadczenie pozwanego o potrąceniu za skuteczne, zgodnie z art. 498 § 1 k.c. i art. 499 k.c. Wierzytelność powoda dochodzona pozwem uległa umorzeniu na skutek potrącenia przez pozwanego tej wierzytelności z wierzytelnością przysługującą pozwanemu z tytułu kar umownych – art. 498 § 2 k.c. Pozwany zapłacił powodowi należności wynikające z faktur wystawionych na podstawie umowy z 28 listopada 2011 roku, łącznie na skutek dokonanego potrącenia uregulował wynagrodzenie z tej umowy.

Naliczone przez pozwanego powodowi kary umowne nie były wygórowane. Powód znał ustalenia umowy w § 11 i wiedział, że istotny jest czas zwłoki w oddaniu robót.

Miarkowanie kary umownej oznacza, że w razie zaistnienia opisanych w art. 484 § 2 k.c. warunków możliwe jest odpowiednie zmniejszenie kary. Jest to instytucja służąca ochronie dłużnika, nie zaś wierzyciela, który nie jest w stanie zrealizować przy jej zastosowaniu żadnego interesu. Miarkowanie kary umownej jest możliwe na podstawie art. 484 § 2 k.c. w dwóch wypadkach: jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane oraz gdy kara umowna jest rażąco wygórowana. O rażąco wygórowanej karze można mówić, gdy jest ona równa lub zbliżona do wysokości wynagrodzenia wykonanych z opóźnieniem robót. Wynagrodzenie za roboty strony ustaliły na kwotę brutto 682.257,19 PLN, a robót nie wykonanych 149.935,84 PLN. Kara umowna nie przekracza 1/9 części wynagrodzenia całościowego. Powód nawet nie wnosił o miarkowanie kary umownej. Powód musiał liczyć się z góry z koniecznością świadczenia kary umownej, w ustalonej przez strony wysokości, w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z przyczyn, za które ponosi odpowiedzialność. Zatem powód wiedząc, że nie dotrzymał uprzednio przedłużonego terminu realizacji umowy miał świadomość tego, że skutkować to będzie nałożeniem na niego kary umownej.

To wszystko mając na uwadze Sąd orzekł jak w wyroku.

O kosztach sąd orzekł na mocy art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i art. 32 ust. 3 ustawy z 15 grudnia 2016 roku o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 2261).